

- підготувати інформаційну базу щодо організацій програм підтримки і розвитку інвестиційного процесу та співпраці між іноземними компаніями, регіонами зарубіжних країн і їх потенційними партнерами в Україні та в Одеській області (особливо в рекреаційній сфері);
- підготувати і надавати іноземним компаніям та інвестиційним фондам інформацію про економічний потенціал і перспективи розвитку Одеської області;
- сприяти підприємцям і промисловцям Одеської області в підготовці інвестиційних пропозицій і їх представленні потенційним іноземним партнерам.

Література

1. Арсененко А.Ю. Методические основы механизма рейтингового управления инвестиционным климатом Украины / А.Ю. Арсененко // Учёные записки Таврического национального университета имени В.И. Вернадского. Серия: Экономика и управление. – 2011. – Т. 24 (63). – №4. – С. 15-32.
2. Малютін О.К. Концепція поліпшення інвестиційного клімату в Україні / О.К. Малютін // Фінанси України. – 2008. – №11. – С. 64-74.
3. Матвієнко П.В. Покращення інвестиційного клімату – пріоритетне завдання державного управління / П.В. Матвієнко // Економіка та держава. – 2006. – №11. – С. 57-61.
4. Міжрегіональне співробітництво Одеської області. [Електронний ресурс]: Офіційний сайт Одеської обласної державної адміністрації – Режим доступу до ресурсу – <http://ved.odessa.gov.ua/Main.aspx?sect=Page&IDPage=16828&id=1150>
5. Динаміка основних показників соціально-економічного розвитку Одеської області. [Електронний ресурс]: Офіційний веб-сайт Головного управління економіки Одеської обласної державної адміністрації – Режим доступу до ресурсу – <http://gue.odessa.gov.ua/Main.aspx?sect=Page&IDPage=8595&id=106>.
6. Інвестиційний атлас України 2013. [Електронний ресурс]: Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України (Держінвестпроект України) – Режим доступу до ресурсу – <http://www.ukrproject.gov.ua/news/derzh%D1%96nvestproekt-prezentuvav-%D1%96nvestits%D1%96inii-atlas-ukra%D1%97ni>
7. Зовнішньоекономічна діяльність. Прямі інвестиції Офіційний веб-сайт Головного управління статистики в Одеській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.od.ukrstat.gov.ua/stat_info/zed/zed9.htm
8. Інвестиційна стратегія Одеської області на 2011 – 2015 роки. – Матеріали надано Головним управлінням зовнішньоекономічної діяльності та євроінтеграції Одеської обласної державної адміністрації.
9. Стратегія економічного та соціального розвитку Одеської області до 2020 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу – http://oseu.edu.ua/ukr-rus/science/files/strategy_2020.pdf

Рецензент д.е.н., професор С.В. Філіпова

378.4:332.1

Ржепішевська В.В., к.е.н.,

Полтавський національний технічний університет імені Ю. Кондратюка

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПОТЕНЦІАЛУ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Однією з особливостей регіонального розвитку країн є нерівномірний соціально-економічний розвиток територій. У всіх країнах існують регіони, в яких відзначається високий рівень науково-технічного, освітнього та інноваційного потенціалу. Такі регіони часто називають «територіями інноваційного розвитку». Як правило, ці регіони мають великий вплив на розвиток економіки країни. Досвід зарубіжних країн засвідчує велику роль науково-дослідних центрів та університетів в інноваційному розвитку таких регіонів. В Україні накопичено певну базу аналітичних досліджень щодо забезпечення сприйнятливості економіки регіонів до інновацій. Постійно зростає кількість науковців, фахівців, підприємців, які зробили значний внесок у вирішення проблем інноваційного розвитку регіонів: Біла С.О., Бубенко П.Т., Варналій З.С., Воротін В.С., Гриньов Б.В., Гусєв В.А., Жаліло В.Є., Жихор О.Б., Ілляшенко С.М., Комеліна О.В., Онищенко В.О., Соловійов В.П., Федулова Л.І., Чичкало-Кондрацька І.Б. [1-12] та інші. Проте подальшого вивчення потребують проблеми формування і реалізації освітнього потенціалу, особливо розвитку системи вищої освіти як основи інноваційного розвитку регіонів, що й обумовлює актуальність дослідження.

Мета статті – виявлення потенціалу вищої освіти щодо інноваційного розвитку регіону та напрямів інтеграції університетів в інноваційний процес.

Сьогодні конкурентоспроможність будь-якої організації безпосередньо залежить від її здатності безперервно розробляти і впроваджувати інновації. У тій же мірі конкурентоспроможність регіону на національному ринку або конкурентоспроможність країни на світовому залежить від здатності безперервно генерувати і впроваджувати інновації. Здатність до інновацій залежить, в першу чергу, від інноваційного потенціалу людей, від людського капіталу. За створення такого капіталу найбільшою мірою відповідає система освіти. Університет покликаний, з одного боку, бути генератором нових знань, що приводять до інновацій, з іншого – готувати кадри з високим інноваційним потенціалом.

Досвід зарубіжних країн (перш за все країн-членів ОЕСР – Організації економічного співробітництва і розвитку) підтверджує, що інвестиції в розвиток вищої освіти сприяють подоланню значної частини проблем суспільного розвитку, зняттю соціальної напруженості, перешкоджає поширенню соціальної нерівності, подоланню маргіналізації соціально вразливих верств населення. У ширшому економічному контексті комплексні стратегії розвитку вищої освіти для регіонального розвитку сприяють становленню національних інноваційних економік, основу яких складає знання [13].

Аналіз робіт зарубіжних фахівців, присвячених проблемам інноваційного розвитку територій, дозволяє зробити висновок про те, що можливості університетів щодо розвитку регіонів розглядаються в наступних напрямках:

1. У більшості країн університети є основною базою для проведення фундаментальних наукових досліджень, створюючи умови для технологічного, соціально-економічного розвитку регіонів.

2. В університетах проводяться дослідження прикладної спрямованості, а для їх промислової реалізації створюються проміжні структури (технопарки, бізнес-інкубатори).

3. Університетські дослідження є важливою частиною процесу підготовки наукових кадрів, накопичення науково-педагогічного потенціалу регіону.

4. Університет часто стає «силою тяжіння» в свій регіон підприємств із наукомістких галузей [14].

Зазначені приклади підтверджують значимість університетів як фактора розвитку регіону на інноваційній основі. Значний вплив на формування нового образу університету здійснює інноваційна політика держав, спрямована на вирівнювання соціально-економічного рівня розвитку регіонів.

При застосуванні методів стимулювання інноваційної діяльності в процесі реалізації інноваційної політики різних країн світу відзначаються загальні тенденції. Так, до прямих методів належать:

– визначення сфер «Освіта» і «Науково-дослідна діяльність» як пріоритетних видів діяльності в інноваційному розвитку країн і регіонів;

– фінансування з державного та регіонального бюджетів фундаментальних і прикладних наукових досліджень;

– пільгове оподаткування НДДКР;

– мобілізація венчурного капіталу на ранніх стадіях проектів.

До непрямих методів належать:

– захист інтелектуальної власності (сприяння підвищенню ефективності патентної системи);

– спрощення адміністративних вимог до створення наукомістких компаній;

– вдосконалення нормативної бази;

– сприяння розширенню мобільності наукових кадрів (освіта та професійна перепідготовка);

– орієнтація програм наукових досліджень на інновації;

– стимулювання науково-дослідної та технологічної кооперації між учасниками інноваційної системи;

– стимулювання особистої участі університетських учених в інноваційній діяльності.

Необхідно усвідомлювати, що сучасна система вищої освіти, здатна залучати та розвивати таланти, створювати нові знання і забезпечувати їх впровадження та поширення, поступово стане ключовим суб'єктом не тільки ринку праці, але й економіки регіону.

Життя в останні десятиріччя віддалило більшу частину професорсько-викладацького складу вітчизняних вузів від сучасного ринку праці, від його вимог і запитів. Основний механізм «актуалізації знань», наукові дослідження і прикладні розробки працюють сьогодні на малу потужність. Це сталося через значне скорочення бюджетного фінансування науки, його виключно конкурсного характеру розподілу, відносно малої кількості прикладних досліджень, що замовляються бізнесом. Затримка в науковій діяльності на кілька років в умовах жорсткої міжнародної конкуренції означає майже безнадійне відставання. Та й орієнтація більшості вузівських вчених на бюджетні фундаментальні дослідження, результатом яких є нове знання і необхідність проведення подальших досліджень, також як і відсутність інтересу до впровадження розробок, досвіду їх комерційного використання, ставить їх в явно невигідне

становище на ринку інноваційної діяльності. Дуже рідкісним є досвід участі кафедр або наукових колективів у діяльності комерційних компаній, також як і участь фахівців «з реальної економіки» в освітній діяльності. В цілому, український науковий світ і світ бізнесу живуть здебільшого в різних вимірах, хоча їх пов'язують підготовлені одними і спожиті іншими кадри. Реальний сектор, часто незадоволений їх підготовкою, віддає перевагу співробітникам з досвідом роботи або, у випадку великих компаній, береться за їх перепідготовку сам. Складність ситуації багаторазово посилюється в умовах нинішньої економічної кризи, коли можливості розвитку і компаній, і університетів суттєво знижені.

Виникає замкнуте коло: щоб запалити інноваційну іскру в економіці і вивести її з депресивного стану, потрібні наукомісткі виробництва, здатні конкурувати хоча б на українському ринку. Для цього потрібні сучасні кадри, генератори та носії нових ідей, які могли б готуватися в сучасних вузах, мали б можливість широкого ознайомлення з новими технологіями, не кажучи вже про замовлення на створення таких технологій. Відсутність інноваційного потенціалу кадрів призводить до масового стереотипу вибору простих, вже перевічених, шляхів і рішень замість створення нових.

Необхідно зауважити, що в галузі високих технологій змагатися набагато важче, сподіватися можна тільки на власні інноваційні сили, яких недостатньо. Сильною стороною нашої вищої освіти завжди була орієнтація на фундаментальні знання, мінливі і застаріваючі відносно повільно, слабкість – у недостатньому розвитку навичок прикладного, практичного та комерційного використання таких знань. Звідси випливає, що університет і бізнес повинні бути ближче один до одного. У результаті у виграші опинилися б усі.

Сучасні тенденції залучення університетів в інноваційний розвиток регіонів визначають перспективні сфери їх взаємодії:

- участь у вирішенні політичних завдань регіону;
- участь у розвитку економіки регіону;
- участь у вирішенні соціальних проблем регіону;
- участь у науково-технічному та інноваційному розвитку регіону.

Кожен із цих напрямів включає спектр завдань політичного, економічного, соціального, технологічного й інноваційного характеру, що вирішуються або можуть вирішуватися більш ефективно за участю університетів. Визначення найбільш актуальних завдань, що вимагають спільних зусиль університетів і регіону, здійснюється в кожному конкретному випадку з урахуванням регіональної специфіки.

Наведений нижче перелік завдань не є вичерпним, але може розглядатися як загальний для більшості регіонів (табл. 1) [13].

Таблиця 1

Перелік актуальних для університету завдань

Участь у вирішенні політичних завдань
– формування політичної еліти
– формування громадянського суспільства
– формування іміджу та політичної ваги регіону
Участь у розвитку економіки
– сприяння розвитку малого та середнього бізнесу
– розвиток ринку праці (вуз як роботодавець, «кузня кадрів», центр професійної підготовки і т.д.)
– комплексний розвиток територій (екологія, інфраструктура, транспортне сполучення і т.д.)
Участь у вирішенні соціальних проблем
– розв'язання проблем міграції
– поліпшення соціального клімату (збереження національної культури, молодіжна політика, спорт і т.д.)
– зниження соціальної диференціації та поляризації
– сприяння розвитку безперервної освіти
– сприяння забезпеченню доступності освіти
Участь у науково-технічному та інноваційному розвитку
– створення науково-технологічних розробок, сприяння їх комерціалізації і впровадженню
– формування висококваліфікованих наукових кадрів
– формування інфраструктури високотехнологічних виробництв

Проте на шляху такої взаємодії можуть виникнути як зовнішні, так і внутрішні бар'єри інтеграції університетів в інноваційний процес:

1. Зовнішні:
 - недостатня матеріальна база досліджень і розробок;

- малоефективний характер бюджетного фінансування наукових досліджень.
- невідпрацьований механізм трансферу інновацій.
- недостатня зацікавленість потенційних реципієнтів інновацій.

2. Внутрішні:

- кадрові дефіцити;
- академічний нарцисизм;
- автаркія;
- університети більше спираються на свою традиційну діяльність, ніж на потреби спільноти;
- відсутність зв'язку між інноваційною активністю та стимулюванням науково-дослідної діяльності викладачів.

Отже, сучасні умови висувають нові вимоги до університетів для їх успішного, довгострокового та ефективного функціонування. Для того щоб бути в центрі життя свого міста, регіону та країни в цілому, відігравати в загальному розвитку значущу роль, університетам недостатньо виконувати звичайні, традиційні функції освіти та розвитку наукових досліджень. Від сучасних університетів також потрібна участь, активна соціальна позиція, включеність та інтегрованість у соціальне, економічне і культурне життя свого регіону, що забезпечуються за рахунок встановлення зв'язків і об'єднання зусиль з партнерськими ВНЗ та іншими зацікавленими партнерами; надання можливостей освіти широким верствам населення; сприяння розвитку ринку праці не тільки через підготовку та професійну перепідготовку фахівців, але і через створення нових робочих місць; створення стимулів і умов для розвитку нових знань.

Підводячи підсумок, слід зазначити, що у міжнародній практиці між ВНЗ і регіонами встановлюються і розвиваються відносини партнерства і взаємодії на основі спільних взаємних інтересів, головним чином, економічного характеру. При цьому ВНЗ розглядаються як ключові джерела економічного розвитку регіонів через: внесок у розвиток наукомістких виробництв, людського капіталу, стимулювання розвитку нових форм підприємництва, податкових надходжень до бюджету регіонів, а також через внесок у реалізацію культурних ініціатив в регіонах і залучення інтересу до них більшої аудиторії.

У подібній інтеграції в регіональне життя університети вбачають для себе ряд основних переваг, як, наприклад, те, що локалізація бізнесу та інститутів вищої освіти на одній території стимулює взаємодію між ними і призводить до підвищення інтересу бізнесу до діяльності ВНЗ, включаючи як освітні практики, так і наукові дослідження і розробки, зростає кількість студентів, обсяг досліджень, тренінгів, обсяг консультативних послуг.

При виконанні завдань з інтеграції університетів в інноваційний процес регіону необхідно використовувати позитивний зарубіжний досвід у вирішенні аналогічних проблем. Проте слід враховувати специфіку територіально-економічного розвитку України з метою оптимальної реалізації накопиченого освітнього потенціалу та формування економіки інноваційного типу.

Література

1. Інноваційні підходи до регіонального розвитку в Україні: аналіт. доп. / С.О. Біла, Я.А. Жаліло, О.В. Шевченко, В.І. Жук [та ін.]; за ред. С.О. Білої. – К.: НІСД, 2011. – 80 с.
2. Бубенко П.Т. Інноваційна політика регіонів / П.Т. Бубенко, В.А. Єсіна // Бізнесінформ. – № 5(1). – 2010. – С. 16–20.
3. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети: монографія / З.С. Варналій, Е.М. Лібанова, Ю.В. Мокогон, А.І. Мокій; за ред. З.С. Варналія. – К.: НІСД, 2007. – 768 с.
4. Воротін В.Є. Державне управління регіональним розвитком України: монографія / За заг. ред. В.Є. Воротіна, Я.А. Жаліла. – К.: НІСД, 2010. – 288 с.
5. Гринев Б.В. Інноватика / Б.В. Гринев, В.А. Гусев. — Харків: ИСМА, 2010. – 352 с.
6. Жихор О.Б. Модель інноваційної політики розвитку регіонів / О.Б. Жихор // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.9. – С. 161–166.
7. Ілляшенко С.М. Проблеми і перспективи ринково-орієнтованого управління інноваційним розвитком: монографія / За ред. С.М. Ілляшенка. – Суми: Друкарський дім «Папірус», 2011. – 644 с.
8. Комеліна О.В. Стратегія трансформації інноваційно-інвестиційного простору України: теорія, методологія і практика: монографія / О.В. Комеліна. – Полтава: ДКС центр, 2010. – 484 с.
9. Онищенко В.О. Теоретико-методологічні засади просторової організації інноваційної діяльності / В.О. Онищенко, О.В. Комеліна // Економіка і регіон: наук. вісн. – Полтава: ПолтНТУ, 2010. – № 1(24). – С. 3–9.
10. Соловійов В.П. Інноваційний розвиток регіонів: питання теорії та практики: монографія / В.П. Соловійов, Г.І. Кореняко, В.М. Головатюк. – К.: Фенікс, 2008. – 224 с.
11. Федулова Л.І. Інститути інноваційного розвитку регіонів / Л.І. Федулова // Економічні інновації. – 2011. – Вип. 43. – С. 327–336.

12. Чичкало-Кондрацька І.Б. Зарубіжний досвід використання фінансових механізмів стимулювання інноваційного розвитку / І.Б. Чичкало-Кондрацька // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – № 1. – С. 420-432.
13. Ларионова М.В. Актуальные вопросы развития образования в странах ОЭСР / М.В. Ларионова. – М.: ИД ГУ-ВШЭ, 2005. – 152 с.
14. Телегина Н.А. Зарубежный опыт влияния деятельности университетов на процесс инновационного развития регионов [Электронный ресурс] / Н.А. Телегина, И.В. Краковецкая. – Режим доступа: <http://sun.tsu.ru/mminfo/000063105/312/image/312-150.pdf>.
10. Лазоренко О. Посібник із корпоративної соціальної відповідальності / О. Лазоренко, Р. Колишко. – К.: Видавництво «Енергія», 2008. – 96 с.
11. Tead O. The Art of Administration / O. Tead. – New York: Mc.Graw-Hill, 1951. – 214 p.
12. Казначевская Г.Б. Менеджмент: учеб. пособ. / Г.Б. Казначевская. – Ростов Н/Д: Феникс, 2002. – 320 с.
13. Дункан У.Д. Основополагающие идеи в менеджменте: уроки основоположников менеджмента и управленческой практики / У.Д. Дункан; пер. с англ. – М.: Дело, 1996. – 279 с.
14. Стародубская М. Стратегия, милосердие, мода или PR? Бизнес в Украине про социальную ответственность: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.Marketing-Mix.ru>
15. Друкер П. Практика менеджмента / П. Друкер; пер. с англ. – М.: Вильямс, 2007. – 400 с.

338. 48

*Подать В.М., ст. викладач,
Херсонський національний технічний університет*

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ РІВНЯ ОПЕРАЦІЙНОГО ЛЕВЕРИДЖУ НА ПРИБУТОК ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ ПБК

Прибутковість більшості туристичних підприємств ПБК є нестабільною через значну мінливість і сезонність туристичного ринку. Однак, сезонність попиту є повторювальним циклічним фактором і тому в цих умовах можливе планування прибутку підприємства. Важливо визначити певні очікування рівня прибутковості в залежності від сезону і як управляти різними факторами, щоб отримати бажаний приріст прибутку. Це можна зробити за допомогою такого інструменту, як операційний леверидж. Більшість авторів розглядають операційний леверидж як елемент управління виробничими ризиками в залежності від співвідношення між постійними і змінними витратами підприємства, а також, як інструмент управління прибутком з метою його збільшення. Але, якщо думки різних авторів щодо впливу операційного левериджу на виробничі ризики співпадають, то по відношенню до збільшення прибутку вони є різними.

Дослідження щодо можливості збільшення прибутку з використанням операційного левериджу проводили різні автори, такі як, Є. Брігхем, Дж.К. Ван Хорн, В.В. Ковальов, Є.С. Стоянова, М.Н. Крейніна, І.А. Бланк, О.О. Орлов, Л.М. Шульгіна, Г.Г. Савіна та інші. Так, на думку Дж.К. Ван Хорн, застосування операційного левериджу означає використання витрат, величина яких залишається незмінною в прагненні підвищити прибутковість [1, с. 724]. Іншу оцінку дав операційному левериджу, як інструменту підвищення прибутку, О.О. Орлов: «Операційний леверидж допомагає спрогнозувати зміну прибутку підприємств залежно від зміни обсягів продажів, а також його використовують для визначення беззбиткового обороту» [4, 5]. Наявність різних думок стосовно впливу операційного левериджу на прибуток потребує додаткових досліджень.

Прибуток підприємства залежить від багатьох факторів, тому використання одного операційного левериджу, який залежить від фізичних обсягів реалізації послуг, недостатньо. Крім операційного левериджу в практичній діяльності підприємств можливо використовувати і інші важелі, які теж вважаються операційними: ціновий операційний леверидж (важіль), операційний важіль постійних витрат, операційний важіль змінних витрат. В силу того, що всі важелі є операційними, то використання назви операційний леверидж для важеля, який залежить від фізичних обсягів продажу недоцільно. Тому необхідно дослідити вплив на зміну прибутку всіх перерахованих важелів: натурального або кількісного, цінового, постійних витрат, змінних витрат. В деяких випадках можливо використання важеля загальних витрат, який дорівнює сумі важелів постійних і змінних витрат.

Метою статті є дослідження впливу рівня операційного левериджу на прибуток туристичних підприємств ПБК.

Найбільш відомим важелем, якому присвячено безліч наукових праць та публікацій, є натуральний